

ВІДГУК
офіційного опонента Кільдєрова Дмитра Едуардовича,
кандидата педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри теорії
і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова
про дисертаційне дослідження Короля Володимира Петровича
«Формування у майбутніх учителів технологій професійної
компетентності з основ аграрного виробництва»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Ступінь актуальності обраної теми. Актуальність теми дослідження зумовлена структурною перебудовою народно-господарського комплексу України, зростаючим техніко-технологічним рівнем аграрного сектору виробництва. Структурна перебудова аграрного сектору економіки, впровадження інтенсивних технологій і пов'язаних з ними технічних засобів поступово змінюють характер і зміст виробництва, а, отже, і підготовку до нього підростаючого покоління.

Підготовка учнів до трудової діяльності у різних сферах аграрного виробництва та домашнього господарювання, формування в учнів понять про основи сучасного аграрного виробництва, його технології та технічне забезпечення, економічні та екологічні засади, процеси управління агровиробництвом, їхнє залучення до основних видів сільськогосподарської праці, проектно-технологічної діяльності, формування навичок розв'язання творчих практичних завдань дослідницького характеру тощо здійснюється під час вивчення навчальних предметів «Трудове навчання» та «Технології». У вирішенні цих питань провідну роль відіграє учитель технологій.

Нині виникла необхідність в якісно іншій підготовці педагога, що полягає в поєднанні фундаментальності професійних базових знань з іноваційністю мислення і практико-орієнтованим, дослідницько-експериментальним підходом до вирішення відповідних освітніх проблем. Постала необхідність у перегляді змісту, форм і методів професійної підготовки фахівця, спрямування освітнього процесу на його професійний розвиток, досконале володіння навчальним предметом і методикою його викладання. Провідна ідея і мета педагогічної освіти полягає в

підготовці вчителя-професіонала, який повинен уміти професійно володіти способами проектування особистих оригінальних методик і засобів педагогічної діяльності. Учитель-професіонал повинен володіти навчальним предметом, перш за все, як засобом розвитку учнів. Він перестає бути транслятором «незаперечної істини», стаючи організатором складної, напруженої навчальної роботи у вирішенні творчих завдань, формування в учнів техніки мислення, багатовимірної свідомості та самовизначення. Базисним критерієм оцінки якості освіти виступає професійна компетентність як інтегративна характеристика фахівця, яка визначає його здатність вирішувати професійні проблеми і типові професійні завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності з використанням знань і життєвого досвіду, цінностей і схильностей.

Відтак, перспективи соціально-економічного розвитку пріоритетних напрямів аграрного виробництва країни, тенденції модернізації педагогічної освіти, потреби середньої загальноосвітньої школи у компетентних учителях технологій, які володіють теорією і методикою формування в учнів знань про сучасне аграрне виробництво, висувають перед педагогічними вищими навчальними закладами задачу формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва.

На необхідності дослідження проблеми формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва наголошують виявлені під час аналізу процесів реформування вищої педагогічної освіти, науково-теоретичних напрацювань і практичних досягнень у системі професійної підготовки вчителів технологій суперечності.

Отже, зважаючи на важливість досліджуваної проблеми для педагогічної теорії і практики та недостатнє її висвітлення у наукових дослідженнях, проблематика формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва є недостатньо обґрунтованою, тому актуальність дослідження В.П. Короля не викликає сумнівів.

Актуальність проблеми конкретизовано автором у коректно сформульованій меті, об'єкті, предметі і завданнях дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане в межах теми «Теоретичні та методичні основи впровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес» (РК № 0100U005521) відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри технологічної освіти, економіки та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за темою «Актуальні проблеми підготовки вчителя технологій у сучасних умовах» (протокол № 2 від 14.09.2010 р.).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. У дисертації отримано наукові результати, що мають важливе теоретичне і практичне значення для розвитку теорії і методики професійної освіти.

1. Під час виконання першого завдання дослідження, автором у розділі 1, підрозділах 1.1-1.3 на підставі аналізу базових понять дослідження (компетенції, компетентність, професійна компетентність, професійна компетентність учителя, професійна компетентність вчителя технологій) з'ясовано сутність поняття «професійна компетентність майбутнього вчителя технологій з основ аграрного виробництва». Професійна компетентність учителя технологій з основ аграрного виробництва автором визначається як сформованість предметних знань і вмінь (організаційно-економічних, екологічних, техніко-технологічних основ аграрного виробництва), спеціальних професійних умінь (пізнавальних, проєктивних), знань і вмінь з основ теорії управління (аналіз, організація, планування, контроль, діагностика, координація, регулювання навчально-пізнавальною діяльністю учнів).

На основі аналізу діяльності майбутнього вчителя технологій з основ аграрного виробництва, що зумовлена інтеграцією двох видів діяльності: навчальної та виробничої; чіткого визначення складових професійної компетентності, виробничих функцій і завдань, специфічних лише для освітньої галузі «Технологія», автором визначено основні структурні компоненти його професійної компетентності. У своєму дослідженні В.П. Король професійну компетентність майбутнього вчителя технологій з основ аграрного виробництва представляє такими структурними компонентами: професійно-діяльнісний компонент – спеціальна, предметна, інформаційна компетентності;

комунікативний компонент – комунікативна, соціокультурна компетентності; особистісний компонент – особистісна, рефлексивна, творча компетентності.

2. Вирішуючи друге завдання дослідження, автор зазначає, що особливості педагогічної діяльності вчителя технологій вимагають будувати педагогічний процес з урахуванням специфічних, особливих аспектів майбутньої педагогічної діяльності вчителя, які впливають з характеру і змісту праці у сфері сільськогосподарського виробництва, їх техніко-технологічних та організаційно-економічних основ, а також програмного змісту трудового навчання у школі. Формування професійної компетентності буде ефективним тільки у відповідному освітньому середовищі, забезпечення якого вимагає застосування особливих підходів, створення спеціальних умов з урахуванням специфіки техніко-технологічної діяльності. До організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, які автор обґрунтував у підрозділі 1.4, належать: реструктуризація змісту підготовки майбутніх учителів технологій з основ аграрного виробництва на основі міждисциплінарної інтеграції; організація та управління навчально-творчою діяльністю студентів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва»; упровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання як засобу розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів технологій (друге завдання дослідження).

3. На підставі вивчення психологічних, педагогічних джерел, аналізу сучасного стану проблеми у практиці вищих навчальних закладів у підрозділі 3.1 на ст. 174-175 Володимир Петрович визначив та обґрунтував критерії (мотиваційний, гностичний, діяльнісний) сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, що тісно пов'язані між собою і враховують специфіку професійної діяльності вчителя технологій, а окреслені дослідником показники відображають рівень сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва. На ст. 166-168 цього ж підрозділу автор обґрунтував рівні сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (низький, середній, високий), що загалом увиразнюють загальні уявлення про

сформованість у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (*третє завдання дослідження*).

4. Тривалий період дослідження (2006-2015 рр.), різноманітний комплекс методів дослідження, виявлений на констатувальному етапі (підрозділ 3.1) переважно низький рівень сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, власний досвід викладання у вищій школі дозволили автору зробити цінні узагальнення щодо:

- визначення причин такого стану;
- потреби реструктуризації змісту підготовки майбутніх учителів технологій з основ аграрного виробництва на основі міждисциплінарної інтеграції;
- потреби організації та управління навчально-творчою діяльністю студентів у процесі вивчення інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва»;
- потреби упровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання як засобу розвитку пізнавальної активності майбутніх учителів технологій;
- розроблення й обґрунтування структурної моделі формування у вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (*четверте завдання дослідження*).

Автором здійснено реструктуризацію змісту інтегрованого курсу «Основи аграрного виробництва» на підставі запропонованої дидактичної моделі інтегрованого курсу, яка відображає, яким чином структура та компонентний склад навчального матеріалу з курсу зумовлюють об'єктивну необхідність інтеграції знань про сучасне аграрне виробництво.

У дослідженні автор зазначає, що однією з умов ефективного процесу навчання основам аграрного виробництва є свідоме засвоєння студентами знань з інтегрованого курсу, що забезпечується цілісністю слова, образу та творчою діяльністю студентів за їхньої високої активності й самостійності. Проектування системи управління навчально-творчою діяльністю має здійснюватися з урахуванням системного підходу, що охоплює всі елементи педагогічної системи: колектив викладачів, колектив студентів, цілі, зміст освіти, принципи, форми, методи і засоби навчання, дидактичні процеси.

Автор у своїй роботі доводить, що ефективність застосування різних форм і методів навчання, активізація пізнавальної діяльності студентів під час формування професійної компетентності з основ аграрного виробництва значною мірою залежать від засобів навчання. З цією метою ним розроблено за допомогою системи управління навчанням Moodle електронний навчально-методичний комплекс «Основи аграрного виробництва», що заслуговує особливої уваги. Упровадження ЕНМК зумовлює системну організацію освітньої діяльності майбутніх учителів технологій в галузі аграрного виробництва, що передбачає рефлексію, стандартизацію та використання спеціалізованого інструментарію.

На окреме схвалення заслуговує розроблена дослідником структурна модель формування у вчителя технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва (розділ 1, підрозділ 1.4), яка відображає зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на реалізацію завдань, що стоять перед педагогічними вищими навчальними закладами з підготовки вчителя технологій; розглядається автором як складна відкрита, динамічна система, методологічну основу якої становлять особистісно орієнтований, системний, діяльнісний і компетентнісний підходи; побудована з урахуванням дидактичних і специфічних принципів, зумовлених особливостями професійної підготовки. Розроблена структурна модель має цілісний характер, оскільки мотиваційно-цільовий, методологічний, організаційно-методичний, контрольно-оцінний та результативний блоки взаємопов'язані і функціонують для досягнення єдиного прикінцевого результату.

Обґрунтовані організаційно-педагогічні умови є необхідними і достатніми, як показує аналіз дослідно-експериментальної роботи (підрозділи 3.1-3.2). Результатом реалізації моделі, як засвідчили експериментальні дані, є позитивна динаміка сформованості у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва.

За результатами експериментального дослідження Володимиром Петровичем було розроблено і впроваджено навчально-методичний комплекс інтегрованої дисципліни «Основи аграрного виробництва» (навчальна програма курсу для професійної підготовки майбутніх учителів технологій у контексті

компетентнісного підходу, методичні вказівки до самостійної роботи студентів, різнорівневі та комплексні завдання для визначення рівня сформованості у студентів професійної компетентності з основ аграрного виробництва); укладено навчальний посібник «Основи аграрного виробництва» для студентів педагогічних вищих навчальних закладів.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, а також одержаних результатів дисертації. Використовуючи комплекс взаємодоповнюваних теоретичних, емпіричних, математичних, статичних методів, Володимир Петрович розв'язує усі поставлені завдання, експериментально перевіряє гіпотезу і загалом досягає мети науково-педагогічного дослідження. Зміст дисертації свідчить про глибоке володіння дисертантом проблемами сучасної педагогіки і дидактики вищої школи. Розділи роботи взаємопов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу матеріалу.

Вірогідність результатів і висновків дослідження забезпечено теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних положень; репрезентативністю вибірки учасників педагогічного експерименту; кількісним і якісним аналізом результатів дослідницько-експериментальної роботи. Заслуговує на схвалення опис педагогічного експерименту, логіка подання його матеріалів, процедура збору емпіричних даних, перевірки їх достовірності. У формульованому експерименті брали участь 463 студенти п'ятих вищих навчальних закладів різних регіонів України, 11 викладачів педагогічних ВНЗ і 27 учителів технологій СЗШ. Перевірка формульованих впливів здійснювалася шляхом застосування опитувальників, діагностуючих методик, тестів і є результативними; свідченням є довідки про впровадження результатів у навчальний процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Київського національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини і Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Розроблені автором 13 додатків, 15 таблиць, 15 рисунків змістовно та

ілюстративно збагачують роботу, є методично цінними і засвідчують належний рівень виконаної роботи. У списку використаних джерел налічується 303 найменування, з них 8 – іноземними мовами; посилання на них в основному тексті загалом здійснено з дотриманням нормативних вимог.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів. Дисертаційна робота містить нові наукові положення, що сприяють розв’язанню проблеми формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва в умовах структурної перебудови народно-господарського комплексу України, зростаючого техніко-технологічного рівня аграрного сектору виробництва, посилення уваги освітян, суспільства до розвитку професіоналізму майбутніх педагогів у цілому й учителя технологій зокрема. Теоретичні положення і висновки дослідження, науково-методичні рекомендації можуть бути використані для подальшого вдосконалення теорії і методики професійної освіти; розроблення освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів і магістрів за спеціальністю «Технологічна освіта»; організації навчального процесу із фахових, а також соціально-гуманітарних дисциплін, самостійної, індивідуальної роботи, програм виробничих практик студентів; у системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників педагогічних вищих навчальних закладів; у підготовці посібників, програм навчальних дисциплін; у діяльності студентських наукових гуртків аграрного спрямування.

Зауваження і побажання до роботи:

1. З’ясовуючи у розділі 1, підрозділі 1.2 сутність педагогічної компетентності та визначаючи підходи до означення цього поняття, автор аналізує наукові дослідження і залучає достатньо великий обсяг наукового матеріалу. На нашу думку, сприйняття тексту зазначеного підрозділу покращилося б, якби дисертант не тільки проаналізував, а й узагальнив і систематизував позиції науковців у вигляді таблиць.

2. У розділі 1, підрозділі 1.4 дисертаційного дослідження відповідно до визначених організаційно-педагогічних умов розроблено структурну модель

формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва. Дослідник зазначає, що методологічну основу моделі становлять особистісно орієнтований, системний, діяльнісний і компетентнісний підходи. На нашу думку, доцільно було б обґрунтувати, яким чином ці підходи сприяють визначенню шляхів і стратегічних орієнтирів формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності.

3. Бажано було б, аналізуючи ефективність використання форм, методів, прийомів, засобів формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва, зупинитися на більш детальному аналізі цілевизначення і рефлексії на заняттях.

4. Робота значно виграла б, якби містила підрозділ з методичними рекомендаціями щодо формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва.

5. Окремі положення висновків до розділів, на наш погляд, носять дещо декларативний характер. Мають місце повтори у висновках до розділів і в основному тексті.

6. У дослідженні наявні деякі недоліки у мовно-стилістичному оформленні окремих речень.

У цілому, наші зауваження та побажання є дискусійними, не знижують теоретичного та практичного значення роботи В.П. Короля «Формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва».

Повнота викладу результатів в опублікованих працях. Основні результати наукового дослідження висвітлено у 29 публікаціях (22 – одноосібні), з них: 19 статей опубліковано у провідних фахових наукових виданнях, затверджених МОН України, 1 – у закордонному виданні, 1 навчальний посібник, 1 навчально-методичний посібник.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, наведені в авторефераті, з належною повнотою розкрито й обґрунтовано в рукописі дисертації.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Рецензована дисертація є самостійною, завершеною працею, в якій здійснено комплексне вирішення актуального наукового завдання з теорії і методики професійної освіти, що полягало в обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності організаційно-педагогічних умов формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва.

Дисертація «Формування у майбутніх учителів технологій професійної компетентності з основ аграрного виробництва» відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, профілю спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01, вимогам пп. 9,11,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 та іншим інструктивним вимогам МОН, а її автор Король Володимир Петрович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і методики
технологічної освіти, креслення
та комп'ютерної графіки
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова

07 квітня 2016 року

Д.Е. Кільдеров

